

ФИНАНСИРАНЕТО НА ТЕРОРИЗМА

Антон Станков, докторант
Бургаски свободен университет

FINANCING OF TERRORISM

Anton Stankov
Burgas Free University

Abstract: *The article provides statistics related to some terrorist attacks that have been committed during the past few years and which have necessitated the unification of all countries in the efforts to prevent and detect actions by natural persons, legal persons, groups and organizations that are directed at financing terrorism. A brief overview of the main known sources of terrorist financing is provided - through voluntary donations, deductions from traders, production of raw opium, arms trade and smuggling.*

Key words: *terrorism, financing, terrorist attacks, funds, measures*

По данни на средствата за масово осведомяване в България¹, цитирали доклад² на изследователи от Университета в Мериленд в САЩ³ и публикувани в края на август тази година, над 13 400 терористични акта по света са били извършени през 2016 г., което е с 9% по-малко в сравнение с 2015 г. В тях са загинали над 34 000 души. Броят на жертвите на атентати през 2016 г. е с 10% по-малко в сравнение с жертвите през 2015 г. Над 11 600 от загиналите в терористичните актове през 2016 г. са извършителите на тези атентати, се уточнява в изследването, което се извършва всяка година от специалистите от Националния консорциум за изследване на тероризма и реакция на тероризма⁴ към Университета в Мериленд по данни от средствата за масова информация. През 2016 г. терористични актове е имало в 108 страни, но в 87% от случаите

¹ <https://www.24chasa.bg/novini/article/6406189>

<http://www.segabg.com/article.php?id=869131>

https://www.actualno.com/asia/nad-13-400-atentata-e-imalo-prez-2016-g-2-ot-tjah-v-zapadna-evropa-news_629488.html

² <http://www.start.umd.edu/publication/overview-terrorism-2016>

³ www.umd.edu

Университетът в Мериленд е публичен университет за научни изследвания, който получава финансиране за научни изследвания и институционална подкрепа от агенции като Националните институти по здравеопазване, Националната авиация и космическата администрация (НАСА), Националния институт за стандарти и технологии и Министерството на вътрешната сигурност

⁴ <http://www.start.umd.edu/>

Националният консорциум за изследване на тероризма и реакциите срещу тероризма (START) стартира през 2005 г. като един от центровете за върхови постижения, подкрепени от Министерството на вътрешната сигурност в Съединените щати. START се съсредоточава върху научното изследване на причините и последиците от тероризма в Съединените щати и по света.

и при 97% от жертвите става дума за страни от Близкия изток, Северна Африка, Югоизточна Азия и Субсахарна Африка.

Десет от единадесетте най-смъртоносни терористични акта през 2016 г. са били в Близкия изток и Северна Африка, като девет са били в Ирак. Най-тежката равностойка е регистрирана през юли 2016 г. в Багдад, когато камикадзе се взриви с кола в търговски център в квартала Карада и загинаха 382 души. В Западна Европа са били извършени едва 2% от атентатите през 2016 г.

Терористичните действия и тероризмът, като проява на целенасочена човешка дейност, са съпътствали цялата история на човешката цивилизация, тъй като чувството за страх е едно от основните човешки чувства и е първосигнален мотиватор на поведението. Тези действия и политиката, изградена върху тях, имат за цел, през различните етапи от развитието на обществото, постигането на определени облаги – лични, материални, политически, икономически, религиозни.

Независимо от хилядолетната си история темата „тероризъм“ стана особено актуална едва през последните 20 години – след 11 септември 2001 г., когато обект на терористични действия станаха Съединените американски щати. Това даде основание плеяда политолози, социолози, юристи и пр. да разгърнат изследване и обсъждане на проблематиката във всичките ѝ аспекти и да се опитат да дадат отговори на двата основни въпроса – причини и условия за възникване и развитие на явлението в съвременния свят и средства за борба с него.

Взривяването на двете кули на Световния търговски център в Ню Йорк на 11 септември 2001 г., наред с единодушното международно осъждане на акта, предизвика и активността на Съвета за сигурност, който само две седмици по-късно прие Резолюция № 1373. Тази резолюция в известен смисъл може да бъде определена като революционна, тъй като за първи път въведе задължение за страните, членки на ООН, да предприемат конкретни действия за радикални изменения в националните си законодателства с оглед на нови контратерористични действия, както и да създадат основания за широко международно сътрудничество. Резолюцията изрично насочи вниманието и към определени лица и организации, които финансират тероризма. Тя задължи страните да замразят (съгласно нашата терминология – да блокират) сметките на лицата, уличени в тероризъм и на техните поддръжници, както и да преградят пътя за движение на тези средства.

От гледна точка на наказателния процес приносят на резолюцията също може да бъде определен като изключителен, тъй като вмени в задължение на страните да си оказват максимално съдействие при разкриването, разследването и наказването на само на терористичните актове, но и на източниците на финансиране и поддръжниците на тероризма. Резолюцията призовава държавите, с оглед предотвратяването и пресичането на терористични атаки, да сключват двустранни и многостранни споразумения и договори.

Борбата с финансирането на тероризма е един от най-сложните въпроси, които стоят в момента пред международната общност. Основният проблем произтича от многообразието на източниците и формите на финансиране, определени общо в ал. 2 на чл. 108а от НК, като „събиране и предоставяне на финансови и други средства“. Както беше посочено по-горе, финансирането и извършването на самия терористичен акт не предвижда значителни разходи. В него участват ограничен брой лица с помощта на относително евтини средства – оръжие, боеприпаси, взривни вещества, транспорт. Основната част от разходите е насочена към създаването и поддържането на терористичните мрежи, осигуряване на комуникации, неутрализиране на правоприлагащите органи, вербуване и обучение на терористите и изплащането на значи-

телни обезщетения на тях или на техните близки. В съвременната обстановка, когато в Сирия от години се води истинска война, в образуването ИДИЛ разходите за въоръжение, снабдяване, управление на бойните действия и пр. изискват финансиране, каквото далеч не всяка съвременна държава може да си позволи. Това толкова повече налага, за да бъде успешно организирана и проведена борбата с финансирането, да се изследват източниците на тези средства.

На първо място е традиционното за мюсюлманския свят събиране на средства чрез доброволни пожертвувания – закаят. Те, формално, имат различно предназначение – за бедните (мил фукара), за пътниците (мил масакин), богоугодни (фи-сабил-ама). Тези, както и други средства, се концентрират в различни фондове, управляване от различни, при това официално регистрирани организации, като Комитета за подкрепа на Афганистан, Фонд „Ал Рашид“ и „Вафа“ в Пакистан, Фонд „Възраждане на ислямското наследство“ в Кувейт, Фонд „Ал Хармейн“ в Саудитска арабия, Фонд „Помощ и развитие на свещ ената земя“ в САЩ и редица други. Поради затворения характер на управителните тела на тези фондове на практика на може да бъде упражняван контрол нито върху начина на управление, нито върху движението на средствата. Следва, обаче, да имаме предвид, че за тези пожертвувания действа законът на големите числа – стотиците милиони мюсюлмани формират милиардни суми.

Към тези източници следва да бъдат прибавени и доброволните и принудителни отчисления, които правят множество чисто търговски субекти. Така напр. част от интересите на Ал Кайда през последните години са ориентирани към напълно легални дейности – строителство, търговия, подкрепа на занаятите и др., като по данни за СТО за 2010 г. печалбата само от тези дейности е между 350 и 500 млн. US\$. При раздробеността на субектите и липсата на надлежен финансов контрол в Близкия и Средния Изток движението на сумите е практически неконтролируемо, съответно и при финансирането на терористичните дейности. По същество протича процес на криминализация на легалните източници и средства, за който процес значителен принос имат банките от ислямския свят.⁵

Не съществува официална статистика какви средства и от какви източници получават различните терористични организации, но напр. по сведения на ЦРУ, през 2003 г. за поддръжката на международната мрежа, логистиката, координацията и снабдяването на различни въоръжени групировки са получени 1,5 млрд. US\$.

След края на „студената война“ държавното финансиране на терористичните групировки фактически беше прекратено. Поради това международният тероризъм можеше и продължава да се финансира само при наличие на здрави връзки с международните престъпни сдружения⁶. Като пример може да се посочи Афганистан – изключително бедна, социално депримирана страна, с икономика, основана изключително на селското стопанство – 53% от БВП. Смяната на властта, както и навлизането на САЩ в Афганистан, особено след през 2001 г., предопредели, че Ал Кайда и талибаните от края на 80-те години не можеше повече да разчитат на държавно финансиране и следваше да намерят други източници на средства за дейността си. Поради тази причина производството на суров опиум от 200 т. през 1980 г. нарасна до 4563 т. през 1999 г. – 23 пъти. Добивът и преработването му са извън контрола както на правителствените, така и на окупационните сили и изцяло в разположение на престъпните групировки, които финансират терористите. На второ място във финансирането на тероризма се нареждат т. нар. „сенчести“ държави, чийто интерес е да

⁵ Sieber, Ulrich. Terrorismusfinanzierung. Berlin, Duncker & Humblot, 2015, стр. 31-33.

⁶ Kron, Th. Reflexiver Terrorismus. Weilerwist, Welbruk Wiss., 2015, стр. 245.

поддържат дестабилизирана обстановка в региона. Като пример (небезспорен) се сочи Фронтът за освобождение на Палестина по времето на Ясер Арафат. В последно време, с разгръщането на военните действия в Сирия и войната с ИДИЛ, се появиха доказателства за ролята на Турция при изкупуването на нелегално добития нефт, както и на Саудитска Арабия по линия на прякото финансиране. Значителен дял от финансирането на тероризма принадлежи на търговията с оръжие и контрабандата на всякакви стоки. Доколкото ИДИЛ води войната със съвременни средства и въоръжения, очевидно те се доставят въпреки мерките и забраните, предприети от ООН, Съвета за сигурност, други международни организации и държави за прекратяване на доставките на оръжие за „нестабилни“ региони и търговията със стоки, с възможно двойно предназначение. Като пример за контрабандата, в качеството на източник на средства за тероризма, можем да посочим, че в периода на активно противопоставяне, ИРА (Ирландската републиканска армия) се е финансирала от контрабандния внос и разпространение на тютюн и тютюневи изделия. Контрабандата не обхваща само наркотиците и тютюна, тя се простира по целия стоков спектър – от алкохола до диамантите⁷.

Значителни средства постъпват за финансиране на тероризма и от „сивата“ икономика. Характерен пример е инвестиционната политика на Ал Кайда, която обхваща значителен периметър – от търговията с мед (храна) в Близкия Изток, през ферми за шрауси в Кения, до дърводобива и преработването му в Швеция. Естествено, за целта се използват банки, като Ислямската банка, както и официално регистрирани търговски фирми в целия свят.

Практиката на правозащитните органи и изводите от криминологичните изследвания през последните години показват, че се е утвърдила световната тенденция за сближаване, а в някои случаи, и на сливане на тероризма в частност – финансирането му, организираната престъпност и корупцията.⁸

Този процес не е случаен, тъй като в много отношения върховете (или страните) на този „Бермудски триъгълник“⁹ предполагат близост на целите и интересите, както и на средствата за постигането им. Така напр. една от пресечните точки е изпирането на пари – обективната необходимост получените от организираните престъпни групи по престъпен път средства да получат легален или полулегален статус, за да могат да бъдат въведени в обращение. Корупцията също има своя интелектуална и политическа среда, за да може да съществува и да бъде източник на доходи. Дестабилизирането на политическата обстановка от терористичните действия или дори само заплахата от такива действия, създава подходяща среда за лица, принадлежащи към политическия, административния или стопанския апарат, да получат достъп до източниците на финансиране, съотв. до разпределение на богатата. Друга линия се наблюдава във връзка с производството и разпространението на наркотици. По данни на различни организации, вкл. и от САЩ, както посочихме по-горе, от началото на военните действия в Афганистан (края на 90-те г. на миналия век) отглеждането на опиумен мак, производството на суров опиум, морфин и хероин, са нараснали десетки пъти. Този резултат не би било възможно да се постигне без знанието и покровителството на местната администрация, на длъжностните лица по пътя на преработването и транспортирането на наркотичните вещества, при реализацията на пазарите в Европа и Северна

⁷ Kron, Th. Reflexiver Terrorismus, стр. 246.

⁸ Shelley, Louis. Corruption, Crime and Terrorism, стр. 65

⁹ Солодовников, С. А. Терроризм и организованная преступность. Москва, Закон и право, 2008, стр. 45.

Америка, и в крайна сметка при „легализирането“ на получените колосални доходи. В същото време, както е известно, Афганистан е един от основните доставчици на жива сила за нуждите на терористичните организации, а те, от своя страна, имат нужда от финансиране, за да изградят и поддържат мрежите си, да вербуват нови членове и да инфилтрират агентура.

Последните анализи, цитирани от средствата за масова информация, отново от края на август¹⁰, сочат, че ред терористични групировки са на самоиздръжка и харчат все по-малко за своите атаки – затова борбата с финансирането на тероризма търпи провал, уверяват експертите.

Международните мерки срещу финансирането на тероризма, предприети след 11 септември 2001 г., дадоха ефект и все още са необходими, но далеч не достатъчни, за да възпрепятстват действията на организации като Ал Кайда, Ислямска държава или на джихадисти, вдъхновени от опасната им пропаганда.

В статия, озаглавена „Не следвайте парите“¹¹ (препратка към култовата реплика от американския филм „Цялото президентско войнство“: „Follow the money“ – „Следвай парите“), Питър Нюман, директор на Международния център за изучаване на радикализацията в лондонския Кингс Колидж¹², твърди, че „над 15 години след началото на обявената от САЩ „война срещу терора“ войната срещу финансирането на тероризма се провали“.

„За повечето атентати са нужни съвсем малко пари, а терористите използват много начини за финансиране и трансфер на средства, които не минават през международната финансова система – пише той. – Войната срещу финансирането на тероризма във вида, в който се води от 2001 г., често е била скъпа и безрезултатна.“

През януари 2015 г. военното разузнаване на Норвегия възлага на норвежката изследователка Емили Офтедал да проучи 40 терористични клетки, организирани или направили опит да организират атентати в Европа през периода от 1994 до 2013 г. Анализът разкрива, че в три четвърти от случаите сумите за организиране на атаки не са надхвърляли 10 000 долара, пишат българските медии¹³.

„Терористите събират, прехвърлят и харчат парите по твърде банален начин – пише тя в доклада¹⁴ си. – Средствата идват най-често от заплати или спестявания на участниците, на второ място е дребната престъпност.“

Едва четвърт от изследваните мрежи са получавали пари от международна терористична организация и никоя не е зависела само от външна подкрепа, добавя Офтедал. Седемдесет на сто от проучените клетки са се издържали с легални средства, най-често от заплатите на членовете си, но и чрез трафик на наркотици, оръжия и други стоки, както и с кражби.

Все по-разпространен начин за получаване на средства, използван по-специално за нападенията във Франция от 2015 г., е тегленето на потребителски кредити от специализираните структури, най-вече с фалшиви документи – и терористите, планира-

¹⁰ http://www.dnevnik.bg/sviat/2017/08/24/3030283_ne_sledvaite_parite_-_teroristite_v_evropa_se/
https://bgnews.online/novini/ne-sledvayte-parite-teroristite-v-evropa-se-finansirat-na-drebno_141275.html

¹¹ <https://www.foreignaffairs.com/articles/2017-06-13/dont-follow-money>

¹² <http://icsr.info/about-us-2/staff/peter-neumann-director/>

¹³ <http://www.dnes.bg/redakcia/2017/08/24/ne-sledvaite-parite-kak-se-finansirat-teroristite.351343>
<http://www.mediapool.bg/finansiraneto-na-terorizma-ne-sledvaite-parite-preduprezhdavat-ekspert-news268392.html>

¹⁴ <http://www.ffi.no/no/Rapporter/14-02234.pdf>

ли самоубийствени мисии или заминаващи на джихад някъде, откъдето не смятат да се връщат, изобщо не се канят да ги погасяват.

Примерно масовият убиец Амеди Кулибали, нападнал еврейския хипермаркет в Париж през януари 2015 г., изтеглил 6000 евро като заем от кредитна къща. С парите купил оръжия и финансирал братята Куаши, извършили атентата в редакцията на „Шарли ебдо“.

Според Жан-Шарл Бризар, председател на Центъра за анализ на тероризма¹⁵ и експерт по финансиране на джихадистките мрежи, тези кредитни институции „трябва да действат с повишена бдителност и особено да внимават за фалшиви документи. (Терористите) ги използват за теглене на потребителски заеми с подправени фишове от заплати например. Както направи Кулибали“.

„В Европа – споделя той пред АФП, цитиран и от българските електронни медии¹⁶ – терористичните операции се извършват вече главно със собствени средства. С пари от потребителски заеми, фалшификации, трафик на дребно или просто спестявания (на терористите). Изпразват си банковите сметки и това им стига.“

Такива финансови операции, ненадхвърлящи няколко хиляди евро, остават и може да останат задълго незабелязани от служби като френската „Тракфин“, упълномощена да се бори с прането на пари и финансирането на тероризма.

А да наемеш бус, за да го използваш за таран и да се врежеш с него в тълпата, както се случва все по-често в Европа, струва само няколкостотин евро. А още по-евтино е да го откраднеш.

В заключение, съгласявайки се с тезата на Colin Wight в книгата му „Rethinking Terrorism“¹⁷, че мотивът за тероризъм е съпротивата на гражданина срещу властта на държавата, следва да направим тъжната констатация, че законите, конвенциите и другите международни актове срещу финансирането на тероризма не могат да предотвратят това явление.

Литература

1. Солодовников, С. А. Терроризм и организованная преступность. Москва, Закон и право, 2008.
2. Sieber, Ulrich. Terrorismusfinanzierung. Berlin, Duncker & Humblot, 2015.
3. Kron, Th. Reflexiver Terrorismus. Weilerwist, Welbruk Wiss., 2015.
4. Shelley, Louis. Corruption, Crime and Terrorism.
5. Wight, C. Rethinking Terrorism. London, Palgrave, 2015.

¹⁵ <http://cat-int.org/?lang=en>

¹⁶ <http://www.politika.bg/article?id=52536>

¹⁷ Wight, C. Rethinking Terrorism. London, Palgrave, 2015, стр. 114.